
KÁZÁNÍ A POLEMIKY

ITE ET VOS IN VINEAM MEAM

Kázání *Ite et vos in vineam meam* bylo prosloveno **9. ledna roku 1410**, který byl rokem bojů o Wyclifa a o jeho knihy. Kazatel se zde podobně jako jinde a místy stejně jako ve svém nejvýznamnějším traktátu (*De ecclesia* – „O církvi“) zabývá definicí církve, jejími úkoly a situací i obtížemi současné církve a vydatně cituje z Wyclifa.

V **Soupise pramenů** (B.-Sp.) č. 25.

Překlad podle edice A. Schmidtové, Positiones s. 131–139, komentář s. 237 (pův. edice J. Sedlák, M. Jan Hus, Praha 1915 – přetisk Olomouc 1996, přílohy: 116*–126*).

Rukopisy viz Schmidtová, s. 237.

Kurzívou jsou vyznačeny pasáže převzaté z Wyclifa, určeny jsou v poznámkách. – Citáty z Bible nebo z křesťanských autorů, pokud jsou součástí Wyclifova textu, většinou určíme, biblické citáty zde výjimečně přímo v závorce v textu.

Jděte i vy na mou vinici

Ite et vos in vineam meam

Jděte i vy na mou vinici – Matoušovo evangelium ve 20. kapitole²

Vážení mistři a páni! Z evangelia je známo, jak Pravda učí své žáky práci na budování církve: náš Hospodář vyšel hned ráno najmout k práci dělníky na svou vinici – to když na počátku světa stvořil lidský rod, a dohodl se s nimi, že jim za práci poskytne blaženost, a oni že zde budou pracovat na jeho díle, nikoli na svém vlastním. Tím Hospodářem, Otcem rodiny,³ je Trojice, protože formuje, řídí a spravuje celou rodinu, a titul Otce rodiny je zde namístě, zvláště proto, že tento otec vede

2 Mt 20, 4.

3 *Pater familias*, latinský výraz s významem „otec“ jako hlava rodiny, ale také „hospodář“; v českých překladech Nového zákona čteme v kontextu tohoto podobenství výraz „hospodář“.

nevěstu Kristovu.⁴ Z textu evangelia⁵ také víme, že když hospodář řekl „**Jděte i vy na mou vinici**“, bylo naše thema řečeno těm, kdo nečinně stáli na tržišti.

Ačkoli má vinice tohoto hospodáře vzhledem k různým výkladům různé významy, podle názoru vynikajících učitelů se zdá, že na tomto místě značí svatou církev. Ale protože se u různých autorů svatá obecná⁶ církev chápe různě, promluvíme o třech známějších významech, což pro náš záměr stačí.

Výraz „svatá obecná církev“ se tedy bere jednak široce pro všechny, kdo slovem nebo činem vyznávají tutéž víru, a tak se chápe *bez rozlišení⁷ o předurčených i o předzvěděných⁸*, zvláště *pokud jsou ve stavu milosti podle aktuální spravedlnosti. A tahle církev se nazývá směsí zrna a plev, obilí i plevele⁹*, a také *nebeským královstvím, jak je tomu v podobenství o pěti pošetilých a pěti moudrých pannách¹⁰*. Rovněž do moře vržená síť, v níž jsou dobré i špatné ryby.¹¹ *A tuto církev nazval Tyconius dvojdílným tělem Páně, jak to vidíme ve spise „Křesťanské učení“¹² ve 3. knize, v kapitole 32, není to ale správně, protože předzvědění Kristovým tělem ani jeho částí nejsou.*

Jinak se definuje svatá obecná církev úzce jako shromáždění předurčených, pouze zrno, očištěné od plev, jak plyne z distinkce 32, čtvrté kvěstie, z kapitoly Recur-rat, kde se píše toto (jsou to slova Augustinova):¹³ „Může se zdát, že jejich místo je uvnitř, nebo mohou být zjevně mimo: co je tělo, to je tělo, a co je pleva, to je pleva; od jednoty oné církve, která je bez poskvrny a vrásky, je to odříznuto.“ Tím chce tento světec říci, a z jeho slov je to zjevné, že není možné, aby předzvěděný byl údem svaté matky církve nebo aby předurčený přišel o tuto mateřskou náruč, i když tomu co do jejich aktuální spravedlnosti může být jinak.

Za třetí se definuje církev jako papež a sbor kardinálů, kteří mají být v církvi zvláštními údy a zřízenci Pána Ježíše, ať už církev pojmáme prvním nebo druhým způsobem.

Abychom rozuměli pojmu svaté matky obecné církve v onom prvním širokém významu, která vzhledem k tomu, že je zde jediná víra, analogicky zahrnuje, ovšem velice rozdílně, předzvěděné i předurčené, musíme poznamenat: na jedné straně

4 Církev.

5 Mt 20, 3.

6 *Catholica* – význam tohoto původně řeckého slova je „všeobecná“, „obecná“, vl. po celém světě rozšířená.

7 Bez rozlišení – nejsou: Wyclif, De ecclesia 17 (srv. Hus, De ecclesia 7).

8 „Předurčení“ (*praedestinatio*) – ke spáse, „předzvědění“ (*praescitio*) – k zavržení.

9 Srv. Mt 13, 25–40.

10 Srv. Mt 25, 1–13.

11 Srv. L 5, 1–10.

12 *De doctrina christiana*, do češtiny přeloženo s titulem „Křesťanská vzdělanost“.

13 C. 32 q. 4 c. 2, Friedberg I, 1227 (Augustinus, De baptismo 1, 17).

je Kristus¹⁴ naprosto dostačujícím způsobem usmířením, tedy lékařem nebo smírným lékem pro celé lidské pokolení, jež má (po pádu andělů ve větší míře než ďábel) svobodu rozhodnout se pro spásu; celé lidské pokolení je totiž onen „jeden člověk, který šel z Jeruzaléma do Jericha a padl do rukou lupičů“ (L 10, 30nn.), byl polomrtvý ponechán sám sobě a díky Samaritánovu slitování se mu dostalo ošetření a pomocníků, kteří se o něj postarali za mzdu a podle pokynu Starého i Nového Zákona (srv. L 10, 27), a onen člověk se tak bude moci úplně uzdravit. Na druhé straně je však nutné, aby druhý Adam¹⁵ vedle tohoto přirozeného člověka duchovně zrodil pokolení smíšené s oním prvním, a to celé je pak svatá matka církve.

V tomto velkém těle jsou někteří lidé, předurčení, jeho skutečnými údy, a ti jsou hlavním údu, hlavě, přizpůsobeni čtyřmi způsoby.¹⁶ Další, kteří sice jsou uvnitř svaté matky církve, nejsou však jejími součástmi, jsou dvojího stupně. Jedni setrvávají ve své nevěrnosti, nikdy nepřijali milost a lásku, jsou jako vzduch nebo jako větry v člověku, v němž nikdy nepůsobí jeho přirozené teplo, a ti svatou matku církve jakoby ochlazovali, ať jsou rozptýleni na různých místech nebo jsou pouze v lidském pokolení. Ti druzí jsou jako odpadky z pokrmu nevěsty – církve (ta předurčené duchovně stravuje a nakonec je učiní součástí svého těla, to je ten pokrm, o němž mluví Ženich církve u Jana ve 4. kapitole: „Já mám pokrm k nasycení, který vy neznáte“, J 4, 32). A tyto zbytky jsou dvojího druhu: jedni jsou z milosti přijati žaludkem svaté matky církve vzhledem ke své aktuální spravedlnosti, ale kvůli svému pokrytectví nebo bludařství (a protože si oškliví činnou lásku) nejsou stráveni, ale mají být již v tomto životě zjevně vyvrženi. O těch mluví Duch svatý ve Zjevení ve 3. kapitole: „Nejsi horký ani studený, a tak tě vyvrhnu ze svých úst“ (Zj 3, 10). Takoví jsou klerici i laici, kteří předstírají, že ať dělají cokoli, snaží se pracovat k budování svaté matky církve, ale protože mají studené sklony ke světským statkům a podle těchto sklonů jednají, jsou to pokrytci hnušící se Bohu pro svou faleš ukrytou v dvojakosti, faleš, která je v protikladu k pravdě.

To je tedy ona celá veliká církev symbolizovaná sítí vrženou do moře, která pojme dobré i špatné ryby. I když svatý Řehoř ve svých kázáních říká,¹⁷ že svatá církev je sama o sobě a absolutně svatá kvůli předurčeným skutečně svatým lidem, kteří jsou zvláštní součástí této, totiž velké, církve, a to kvůli jediné víře a také kvůli milosti podle aktuální spravedlnosti, přece celá tato církev, toto veliké tělo, není

14 Kristus ... k pravdě: Wyclif, De ecclesia 3.

15 Ježíš Kristus.

16 Místu je možno porozumět jen v souvislosti Wyclifova uvedeného místa, jemuž předchází výklad výrazů „spasitel“ (*salvator*) a „spasit“ („zachránit“, *salvare*): uvádějí se zde čtyři způsoby, jimiž spasení jako lék působí, a pouze poslední, čtvrtý, znamená definitivní zachránění od hříchu, které již vylučuje jeho recidivu, a týká se tedy předurčených. Wyclif zde má *quarta digestio* – čtvrtý způsob rozdělení, kdežto u Husa čteme *quadruplici* („čtverý“) *digestione principali membro assimilati: digestio* znamená v první řadě trávicí proces, rozdělení potravy do různých částí těla, a je možné, že měl Hus na mysli tento obraz, vezmeme-li v úvahu, že daný odstavec končí právě metaforou trávení potravy a vyvrhování jejích zbytků.

17 Homiliae in evangelia I, 11, 4.

celé samo o sobě onou svatou obecnou církví, nevěstou Kristovou, jeho mystickým tělem, o němž mluví Apoštol v listu Efezským v 5. kapitole:¹⁸ „Kristus se sám za církev obětoval, aby si připravil církev slavnou, bez poskvrny a vrásky.“ A svatý Tomáš o ní říká v oddíle o Kristu, v osmé kapitole, ve třetím článku,¹⁹ že to je konečný cíl, k němuž svatou matku církev přivádí Kristovo utrpení, že je to stav vlasti, nikoli jen situace cesty, v níž „říkáme-li, že jsme bez hříchů, klameme sami sebe a pravda v nás není,“ jak se praví v Prvním listu Janově v 1. kapitole.²⁰ Svatý Augustin uvažuje o tom, jakým způsobem je tato celá církev tělem Páně, když s ním nezůstane navěky²¹ – jako by řekl, že toto v žádném případě není jeho tělo, protože s ním nezůstane atd.

Ve druhém pojetí byla církev striktně vymezena jako *shromáždění*²² *předurčených*. Tato církev je skutečně mystické tělo Kristovo, které s ním věčně zůstává, *nevěsta Kristova, o níž jedná Píseň písní a o níž říká Písmo u Izajáše v 61. kapitole (Iz 61, 10) „ozdobil mne korunou jako nevěstu“*. *Ona je naší matkou, Jeruzalémem, chrámem Páně, královstvím nebeským a městem velkého krále. Augustin říká ve 46. kapitole Enchiridionu:*²³ „*Jako celku jí musíme rozumět nejen na základě té části, která putuje na této zemi a od východu až na západ slunce chválí jméno Hospodinovo, ale i na základě oné části, která je v nebesích po božím boku neustále od doby, kdy vznikla, a nezakusila zlo pádu. V nebesích existuje v blaženosti svatých andělů a podle potřeby pomáhá své putující části, protože obě budou jediným věčným společenstvím a už nyní tvoří svazkem lásky jednotu.*“ *Toto je svatá obecná církev, kterou křesťané vyznávají bezprostředně po vyznání víry v Ducha svatého.*²⁴

Tato svatá obecná církev nemá jinou hlavu kromě Krista; hlava této církve musí být přece výše než všichni svatí andělé (i oni jsou údy této církve), a toto místo může mezi všemi předurčenými náležet pouze Kristu.

Tato univerzální svatá matka církev má²⁵ *tyto tři složky: vítěznou část v nebi, spící část v očistci a bojující část na zemi. Doktoři říkají, že symbolem této skutečnosti je akt,*²⁶ *při němž se hostie či svátost eucharistie láme na tři části: první část ponořená do kalicha znamená církev vítěznou, která vstřebala zření božské podstaty a opojila se jí, jak říká hlava církve k potěšení občanů své říše a svých spolustolovníků v 5. kapitole Písně: „Opájejte*

18 Ef 5, 27.

19 Thomas de Aquino, Summa theologiae, III, q. VIII, art. 3 – De gratia Christi secundum quod est caput ecclesiae.

20 1 J 1, 8.

21 Srv. De doctrina christiana, 3, 32.

22 Shromáždění ... v Ducha svatého: Wyclif, De ecclesia 1 (srv. Hus, De ecclesia 1).

23 Augustinus, Enchiridion 56.

24 Apoštolské vyznání víry.

25 Má ... rozvažuje: Wyclif, De ecclesia 1 (srv. Hus, De ecclesia 2).

26 Následující popis se týká oné části tzv. mešního kánonu, v níž kněz láme posvěcenou hostii a vkládá ji do kalicha.

se, nejmilejší!“ (Pís 5, 1) *Dvě části církve, které mají být očistěny v rukou Páně a podle zásluhy církve, symbolizují dvě části hostie, které drží kněz v rukou: větší, položená pod tou menší, symbolizuje církev bojující, menší, opírající se o tu, jež je pod ní, symbolizuje církev čekající v očisti (ta se totiž opírá o přímlyvy církve bojující). Vzhledem k těmto dvěma částem se dvakrát obrácíme²⁷ na Beránka božího, hlavu církve, aby se nad námi smiloval, a pak žádáme, aby nám tento Beránek, který má trojí přirozenost, daroval konečný pokoj, to vzhledem ke třetí části, u níž toužíme v pokoji přebývat.*

Tento Ženich navštívil ve své lidské přirozenosti tři místa církve: střed našeho pozemského pobývání, když žil třicet tři let v Judeji v Jeruzalémě; limbus, v němž jsou již očistěni otcové, a odtud v duši vyvedl částčku své církve,²⁸ za třetí se konečně při svém nanebevstoupení ujal zajatců, jež po svém triumfu korunoval a umístil na pravici boží.

To je tedy trojí část jediné všeobecné neboli katolické církve, o níž církev ve Vyznání víry vyznává, že věří jednu svatou obecnou a apoštolskou církev.²⁹ Apoštolové jsou totiž nyní v nebi v týchž osobách, v nichž žili na zemi, a jsou částí téže plně již očistěné svaté matky církve; na základě jejich autority řídí jejich zástupci mladičkou dívku – církev, která nyní hledá Ženicha. Tak v Dekretu, v kauze 24, v první kvestii, říká papež Lev: „Petrovo privilegium trvá všude, kde jeho spravedlnost vynáší soud.“³⁰ On sám totiž sídlí v nebi, hledí na to, co Bůh svazuje a rozvazuje, a pečuje o to.

Kromě toho je svatá obecná církev vinicí našeho Hospodáře, o níž mluvíme při výkladu našeho tematu. O tom svědčí svatý Řehoř ve výkladu verše Matoušova evangelia (Mt 23, 34)³¹ Hle, posílám vám učitele moudrosti a zákoníky; „Vinice Páně pěstovaná od počátku světa nese plody až do konce: kolik zrodí svatých, tolik vyraší vyhonků.“³²

Svatá obecná církev bojující³³ se stane vítěznou – všeobecně po zmrtvýchvstání, speciálně každodenně, když se stává církví vítěznou ve svých údech: takže bojující církev je nevěsta, ale když je – všeobecně nebo speciálně – přivedena do Ženichova domu, stává se chotí. Proto v 19. kapitole Zjevení říká anděl svatému Janu: „Pojď, ukážu ti nevěstu, choť Beránkovu“ (Zj 21, 9).

Předpokládám, že římská církev je touto svatou bojující církví katolickou a nazývá se tak, protože je rozšířena³⁴ všude, kde jsou věrní předurčení. Tak říká Augustin v 17. kapitole listu Dardanovi, když vykládá místo z 19. kapitoly Janova evangelia (J 18, 14) Je lépe, aby jeden člověk zemřel za lid.³⁵ „Kaifáš prorokoval, že Bůh Syn shromažďuje své

27 Opět odkaz k modlitbě církve při eucharistickém aktu – *Agnus Dei*, „Beránku Boží“.

28 Rozumí se při svém „sestupu do pekel“; limbus – předpekli.

29 Apoštolské vyznání víry.

30 C. 24, q. 1, c. 5, Friedberg I, 968.

31 Svatý Řehoř ... choť Beránkovu: Wyclif, *De ecclesia* 1; 18.

32 *Homiliae in evangelia* I, 19.

33 Wyclif, *De ecclesia* 18.

34 Je rozšířena ... svého úřadu: Wyclif, *De ecclesia* 4.

35 Augustin, *In Johannis evangelium tractatus* 49, 27.

v jedno“ – neshromáždil je na nějaké jedno fyzické místo, ale do jednoho ducha a do jednoho těla, jehož jedinou hlavou je Kristus. Z toho je zřejmé, že jednota svaté matky církve spočívá v jednotě víry a ctností, ať jsou věrní jakkoli rozptýleni na různých místech. Proto píše svatý Isidor v šestnácté kapitole první knihy O nejvyšším dobru:³⁶ „Svatá církev se nazývá obecnou, protože je po celém světě obecně rozšířena.“ A Hugo, O svátostech, ve druhé kapitole druhé části:³⁷ „Svatá církev, tj. veškerenstvo věřících, se nazývá Kristovým tělem.“ Takový názor potvrzují Dekrety v distinkci 21:³⁸ „Ač jsou všechny katolické církve na světě jedinou svatební komnatou Kristovou, přece svatá církev obecná a apoštolská stojí mnoha synodními ustanoveními v čele ostatním církvím“, a potvrzuje to zde 16. kapitola Matouše (Mt 16, 18) „Ty jsi Petr, a na té skále zbuduji svou církev“; tuto církev pak nazývá církví římskou, prvním sídlem apoštola Petra, která je bez poskvrny a vrásky. A o tomto textu říká Glosa:³⁹ „Důkazem je, že kdekoli jsou dobří, tam je římská církev.“ A tak je třeba rozumět také Dekretu v kauze 24, první kvestii, v kapitole A recta,⁴⁰ kde kánon mluví o římské církvi takto: „Toto je svatá a apoštolská matka všech církví Kristových, církev, o níž lze prokázat, že z milosti všemohoucího Boha nikdy nezbloudila ze stezky apoštolské tradice a nepodlehla heretikům.“ O tomto kánonu říká Glosa:⁴¹ „Ptám se: O které církvi je řeč? Protože se to nemůže chápat o papeži, (který se také nazývá církví, jak je tomu výše, Quodcumque, v sedmé kauze, první kvestii, v kapitole Scire debes), ale je jisté, že papež bloudit může, jak plyne z devatenácté distinkce, kapitoly Anastasius, a ze čtyřicáté distinkce, z kapitoly Si papa. Tudíž ani on ani jeho sbor nejsou onou církví, o níž se zde říká, že nemůže bloudit, a proto se zde církví nazývá shromáždění věřících.“ A tak rozumějme také výrok svatého Jeronýma, který adresuje Augustinovi, jež nazývá „papa“ – otec, a čteme jej v kauze 24, v první kvestii, v kapitole Hec est fides:⁴² „Toto je víra, nejsvětější otče – papa.“ Z toho zřetelně vysvítá, že povšechná matka rozptýlená v národech všech jazyků je ona svatá římská církev, tedy nejen onen malý sbor, jakým je kolegium kardinálů. Ovšemže při srovnání se všemi jejími částmi co do velikosti jsou papež a jeho kolegium kardinálů zvláštní částí vzhledem k důstojnosti svého úřadu, dokonce – ve třetím uvedeném pojetí, ve shodě s běžným vyjadřováním – jsou vzhledem ke své vládě a moci Římskou církví, pokud podle božího zákona jiné lidi věrně řídí a vedou ke spáse.

Není třeba se příliš pozastavovat nad tím, že někteří zbožně smýšlející nazývají pana papeže hlavou všeobecné matky církve. Tak píše-li *pan*⁴³ *Armacanus* knihu

36 Srv. Isidorus Hispalensis, Etymologiae VIII, 1.

37 Srv. Hugo de Sancto Victore, De sacramentis, I. II, pars II, 1.

38 D. 21, c. 3, Friedberg I, 70.

39 Glosa k tomuto místu Dekretu.

40 C. 24 q. 1, c. 9, Friedberg I, 969.

41 Glosa k tomuto místu Dekretu.

42 C. 24 q. 1, c. 14, Friedberg I, 970.

43 *pan* ... s poctami: Wyclif, De ecclesia 5 (*Armacanus* – Fitz Ralph, Libri septem de paupertate Salvatoris seu de mendacitate fratrum).

„O Kristově chudobě“ papeži Inocenci jako hlavě obecné církve, je třeba tomu rozumět tak, že papež je hlavou právě té církve, kterou on sám řídí a která je mu zavázána věrnou a rozumnou poslušností a která musí být brána v širším smyslu než jiná část církve bojující, jíž stojí v čele jiný Kristův zástupce. V tomto zbožném smyslu může a má být kterýkoli římský velekněz považován za hlavu uvedené církve a takto chápán. Podobně je tomu tehdy, je-li nazýván nejctihodnějším, nejsvětějším nebo nanejvýš svatým, pokud si ovšem navzájem odpovídají takový reálný titul a zásluhy jeho úřadu, což je třeba u tak vysokého představeného předpokládat, ale nikoli to tvrdit definitivně. Na druhé straně ovšem, aby u Kristových zástupců nedocházelo k blasfemii tak, že by si na základě těchto honosných slov uzurpovali úctu, jež náleží Bohu, je nezbytné, aby si doktoři i jiní dali pozor na pochlebování a aby podle vzoru svatého Řehoře⁴⁴ střídali víno s olejem. Neboť jak praví Komentátor⁴⁵ ve výkladu prologu 3. knihy Fyziky: někteří lidé si zvyknou pojídat jed tak, že se jim jed stane pokrmem, a stejně tak někteří přivyknou lživým názorům natolik, že nedovedou přijmout poučení o pravdě. Stejně je tomu s poctami.

V takových superlativech jako „nejsvětější, nejctihodnější, nanejvýš svatý“ se vždy skrývá uctívání patřící pouze Bohu,⁴⁶ úcta nejvyšší. Při všech těchto titulech je tedy nutno uplatňovat moudrou rozvahu, jaká odpovídá víře. Protože je tedy pan papež představeným svaté matky církve (jak předpokládáme, neklademe ale jako definici), je zapotřebí, abychom hleděli k Bohu a vždy respektovali spásné papežské příkazy, pokud odpovídají božímu zákonu a nikoli bloudícímu lidskému rozumu, a abychom si stále kladli před oči, že se ctnost poslušnosti doporučuje více než svátostné oběti, a neposlušnost že má mezi zločiny první místo, je horší než magie a věštění.⁴⁷

Moudrá rozvaha, která dává směr všem ctnostem, nemá být opomíjena ani v praxi poslušnosti. Máme totiž chápat (podle Bernarda v Listu Adamovi začínajícím slovy „Zůstáváš-li v lásce“⁴⁸), že v indiferentních věcech nemá nikdo poslouchat své představené špatně. Svatý Bernard zde napomíná mnicha Adama, že chtěl uposlechnout svého zesnulého opata; řeč je tam o rozkazu, který dává představený jednotlivci, ne pospolitosti, a o osobní a nikoli kolektivní poslušnosti. A říká, že existují jakési střední polohy mezi čistým dobrem a čistým zlem, a tu že nejde ani o dobré ani o špatné věci, ale ony mohou být dobré nebo špatné v závislosti na způsobu, na místě, času nebo osobě. A tak protože v závislosti na jistém způsobu mohou být dobré a také mohou být špatné, mohou být vzhledem k jednomu místu dobré, k jinému špatné; vzhledem k jednomu času mohou být

44 Olej – symbol pochlebování.

45 Auctoritates Aristotelis, Commentator in III librum Physicorum Aristotelis, č. 113, s. 149 (editorka Autorit údajně citát neidentifikuje).

46 Adoratio latrae – úcta, jaká smí být vzdávána jen Bohu.

47 Srv. 1 S 15, 22–23; Kaz 4, 17.

48 Bernardus Claraevallensis, Epistula ad Adam monachum, ep. 7, MPL 182, col. 93 (srv. Hus v De ecclesia 19 a 21).

dobré, k jinému špatné; vzhledem k jedné osobě mohou být dobré, vzhledem k jiné osobě mohou být špatné – jedná se tedy o záležitosti jednotlivých osob a netýká se to pospolitosti. Svatý Bernard říká, že takovéto věci se mohou indiferentně, tedy dobře i špatně, přikazovat nebo zakazovat; je zřejmé, že nemíří k tomu, že má kolektiv být povinen poslouchat některého představeného v jakýchkoli těchto indiferentních věcech, jež samy o sobě nejsou dobré ani špatné, a stejně tak ani představený nemá poroučet jakékoli tyto indiferentní věci celku: vždyť zde mohou být různé okolnosti a protikladné osobní předpoklady, které mohou být podle místa, způsobu, času a osoby dobré i špatné. A Bernard dodává, že takové příkazy nemají poddaní v žádném případě poslouchat, ale to je špatně: nemusíme se přece natolik zbavovat vlastního rozumu, abychom se vzdali rozhodování o tom, zda nám papež nebo jiný představený přikazuje takovéto věci dobře nebo špatně. Tomuto mému názoru není na překážku jiný závěr svatého Bernarda:⁴⁹ „V těchto věcech jistě není správné nadřazovat vlastní porozumění názoru učitelů, v těchto věcech se vůbec nesmí pohrdat příkazem ani zákazem představených“ – mluví se zde totiž o rozkazu daném jednotlivci, a o tomto rozkazu předpokládá, že je správný: v opačném případě by totiž nemoudrý představený, který nerozlišuje správně způsob a jiné předpoklady, za nichž se věci indiferentní přikazují náležitě, byl jako ten slepý, který vede slepého, a kdyby jej podřízený poslechl, oba by se zřítily do jámy.⁵⁰ K tomu přece učení evangelia nikoho podřízeného nezavazuje.

Vždyť nemůžeme být tak pomatení, že bychom říkali, že papež a jeho kardinálové, kteří ke svému postavení často přijdou díky nepatřičné volbě, nemohou sejít z cesty. Jen si připomeňme ten velký omyl ve volbě papeže, jímž byla⁵¹ *po papeži Lvu zvolena za papeže žena a seděla na tomto stolci dva roky a pět měsíců. Byla to prý dívka jménem Anežka původem z Mohuče, její milenec ji přivedl z Athén v mužském oděvu, a nazývala se Jan Anglický. V mnoha naukách byla tak úspěšná, že když přišla do Říma, přednášela trivium, přičemž byli jejími posluchači velcí učitelé; nakonec byla zvolena papežem, otěhotněla se svým milencem, a když šla od chrámu svatého Petra do chrámu v Lateránu, přišly na ni porodní bolesti, mezi Koloseem a chrámem svatého Klimenta porodila, potom tam zemřela a byla pochována. Od té doby se prý papež oně cestě zásadně vyhýbá.* Mnozí další jen podle jména papežové se skutečnému papežskému úřadu zpronevěřovali, jak o tom velmi zevrubně vyprávějí kronikáři; mnozí dokonce bloudili ve víře a propadli kacírství. Tato zjevná pochybení ve skutcích našich velkých prelátů by nás měla poučit, na čem máme pevně postavit svou víru. Vždyť je přece základní vlastností víry, že s ní v žádném případě není slučitelná lež

49 Tamtéž, col. 95.

50 Srv. L 6, 39.

51 Byla ... vyhýbá: Wyclif, De potestate papae 11 (srv. Hus, De ecclesia 13).

nebo omyl; pokud platí, že vše, co je hodno lásky, je dobro,⁵² pak vše, čemu se má věřit, musí být pravda.

Nikdo ovšem na základě toho, co právě vyslechl, nesmí pozvedat vzpouru proti svým představeným a špinit se neřestí neposlušnosti; vždyť máme předpokládat, že jsou to naši legitimní představení a máme je ve všech ohledech pokorně poslouchat, protože taková je vůle našeho Boha, Hospodáře, který nás volá na svou vinici slovy „**Jděte i vy na mou vinici**“, což byla slova, jež jsme uvedli jako thema.

V těchto slovech se stručně předkládá dvojí: za prvé povzbuzení k práci na vinici Páně pro ty, kdo nečinně zahálejí, za druhé jednota a jedinečnost vinice tohoto Hospodáře, jenž najímá k práci. Toho prvního se týkají slova „**Jděte i vy**“, toho druhého „**na mou vinici**“.

K tomu prvnímu máme vědět, že nečinnost musí mít náš Bůh nezbytně v největší nenávisti, neboť je to matka všech neřestí. Matkou všech neřestí je proto, že stvořená bytost se vždy dopouští hříchu tak, že předtím zhřeší opomenutím: dříve, než hřeší, byl totiž člověk nečinný ve službě Bohu. A tak se zbavme lenosti a nečinnosti a věrně pracujme na vinici našeho Hospodáře za denní mzdu: odsuňme z nitra a srdcí Kristových údů náklonnost ke světským věcem, odřízněme zbytečné činy, a lid spojme svazkem lásky navzájem i se samotným kmenem. Tak budeme věrně pracovat na vinici našeho Hospodáře a svou věrností se mu zalíbíme.

Za druhé jsem řekl, že se ve slovech „na mou vinici“ představuje jednota a jedinečnost vinice tohoto Hospodáře, jenž najímá k práci. Tato vinice je natolik jednotná, že Hospodářovou vyvolenou vinicí není větší množství obecných katolických církví. To je zřejmé takto: <1> Již tím, že je to církev obecná neboli katolická, zahrnuje všechny předurčené, a není možné, aby takových církví bylo víc: nemůže tedy být ještě nějaká jiná než jedna obecná církev. To je patrné z Písma, <2> nejprve⁵³ z 6. kapitoly Písne (Pís 6, 8): „*Ona jediná je holubice moje, moje dokonalá, jedinečná a vyvolená pro svou matku, svou rodičku.*“ *Touto holubicí je podle svorného mínění svatých autorů matka církev, protože její matkou, vlastně stvořitelkou, je Trojice neboli božská podstata: rodičkou církve, vlastně její živitelkou, je Otcova moudrost, a ona sama je panenskou matkou a nevěstou Člověka Krista, své hlavy. Z těchto rodičů se duchovně rodí a panenským rozením přicházejí na svět synové církve.* <3> O témže svědčí jedinečnost archy, o níž se mluví v 6. kapitole Geneze (Gn 6, 13nn.) a jež podle mystického výkladu symbolizuje jedinou svatou matku církev obecnou. <4> Apoštol v listu Efezským ve 4. kapitole (Ef 4, 5) ujišťuje, že je jeden Pán a jedna víra; z této jednoty plyne, že tomu odpovídajícím způsobem je jeden zákon, jediné království neboli rodina, jíž je bezpochyby obecná církev. <5 >Pátým svědectvím jsou slova o jediné a neseřivané tunice, jež podle svědectví evangelia tajemným způsobem zůstala nerozdělena (J 19, 23–24), a tomu

52 Srv. Thomas Aquinas, Summa theologiae, q. 25, art. 7, arg. 3, a In IV Sententiarum, D. 50, q. 2, art. 1; Tomáš se v obou případech odvolává na Dionysia Areopagitu, De divinis nominibus.

53 nejprve ... hříchů: Wyclif, De ecclesia 1.

zase odpovídá nezbytnost, aby byla také jediná Kristova církev spojena nerozlučnými pouty lásky podle výroku „Kdo nás odloučí od lásky Kristovy?“ (Ř 8, 35) <6> Šestáým svědectvím je verš desáté kapitoly Janova evangelia: „Bude jeden ovčín a jeden pastýř“ (J 10, 16). Ovčínem je třeba rozumět právě matku církev, přičemž je dostatečně známo, že mimo tuto svatou církev není spásy ani odpuštění hříchů. To je jediná vinice Hospodina zástupů: setrvávejme v ní, věrně konejme a s důvěrou očekávejme od našeho Hospodáře jako mzdu denní peníz; tím je neustálá věčná blaženost bez konce, do níž nás rač dovést Hospodář, Pán Ježíš Kristus na věky požehnaný. Amen.